Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Muistio

16.10.2024

VN/23997/2023
VN/23997/2023-YM-48

Ympäristöministeriön täydentävä vastine ympäristövaliokunnalle

Ympäristöministeriö kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa täydentävä kirjallinen vastine Suomen Kuntaliiton 16.10.2024 päivättyyn kirjalliseen lausuntoon asiassa HE89/2024 vp.

Ympäristöministeriö lausuu vastineenaan seuraavaa:

Suomen Kuntaliitto ry on 16.10.2024 päivätyssä lausunnossaan esittänyt lyhyesti perustelut tarpeelle myöntää kunnille tiedonsaantioikeudet salassa pidettävään tietoon. Perusteluja ei ole esitetty täydentävässä lausunnossa maakuntien liittojen osalta. Ympäristöministeriö toistaa maakuntien liittojen osalta aiemmin 16.10. päivätyssä kirjallisessa vastineessaan toteaman seikan siitä, että maakuntien liittojen osalta ei ole vielä selvillä sellaista käyttötarkoitusta tai käyttötapausta, joihin maakuntien liitot tarvitsisivat tiedonsaantioikeuksia tietojärjestelmässä käsiteltävään salassa pidettävään tietoon.

Tietojärjestelmässä käsiteltävien tietojen salassapitoperusteet perustuvat julkisuuslain 24 § 1 momentin salassapitoperusteisiin. Rakennusten tai niiden tietojen pääsääntöinen salassapitoperuste on 1 momentin kohta 7, jonka mukaan henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista. Julkisuuslaissa ei ole erikseen määritelty salassapitoperustetta kriittiselle infrastruktuurille. Kriittisen infrastruktuurin kohteisiin liittyvien rakennusten ja rakennelmien rakennuspiirustukset ja palosuunnitelmat määrätään yleensä salaiseksi edellä mainitun 7 kohdan perusteella.

Tietojärjestelmässä käsiteltävät salassa pidettävät tiedot syntyvät kuntien omissa viranomaisprosesseissa, kuten rakennusluvitus- ja kaavoitusprosesseissa. Tietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n mukaisesti Suomen ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta Digi- ja väestötietovirastolta, Verohallinnolta ja Maanmittauslaitokselta tietojärjestelmän tietojen ylläpidon kannalta välttämättömät tiedot. Suomen ympäristökeskuksen tiedonsaantioikeus edellä mainittujen viranomaisten osalta ei kosketa salassa pidettäviä tietoja.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä ei toisin sanoen käsitellä salassa pidettävää tietoa, joka on peräisin näiden edellä mainittujen viranomaisten tietojärjestelmistä tai -varannoista tietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n nojalla.

Lain 9 § 2 momentin mukaisesti Suomen ympäristökeskuksella on kuitenkin oikeus saada maksutta salassapitosäännösten estämättä tiedot rakennuksen omistajan henkilötunnuksesta ja ajantasaisista yhteystiedoista rakennuksen omistajatiedon luomista ja ylläpitämistä varten.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Ympäristöministeriö PL 35 00023 Valtioneuvosto	 Aleksanterinkatu 7 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001	 09 1603 9320 +358 9 1603 9320	 kirjaamo.ym@gov.fi

Tiedonsaantioikeutta, jonka perustana on muun valtion viranomaisen prosessissa syntyvä salassa pidettävä tieto, ei edellä mainittujen seikkojen vuoksi voida myöntää Kuntaliiton esityksen mukaisesti muille kunnille. Tietyissä tilanteissa julkisuuslain 29 § 2 momentti mahdollistaa kuitenkin yhteystietojen antamisen toisille viranomaisille, ml. kunnille.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan hallituksen esityksen valmistelun aikana (HE 140/2022 vp.) kunnat suhtautuivat kielteisesti tiedonsaantioikeuksista säätämiseen. Kunnilla on oikeus tietojärjestelmässä oleviin omaa kuntaa koskeviin salassa pidettäviin tietoihin, joita kunnat voivat julkisuuslain mukaisesti luovuttaa edelleen muille kunnille. Esimerkiksi mikäli rakennusvalvonta on ulkoistettu toisen kunnan rakennusvalvonnalle, on toisen kunnan rakennusvalvonnasta vastaavalla pääsy molempien kuntien ohjelmistoihin ja niiden kautta saataviin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tietoihin.

Tietojärjestelmässä käsiteltävistä alueidenkäytön tiedoista säädetään tietojärjestelmää koskevan lain 5 §:ssä, joka tulee voimaan 1.1.2029. Pykälän mukaan vuonna 2029 kunnan ja maakunnan liiton on toimitettava tietojärjestelmään alueidenkäytön tiedot yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa sekä kaavaehdotus, hyväksytty kaava, lainvoimainen kaava ja voimaantullut tonttijako yhteentoimivassa ja koneluettavassa tietomallimuodossa. Pykälään liittyy asetuksenantovaltuus, minkä perusteella ympäristöministeriö voi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä toimitettavien tietojen rakenteesta.

Pykälässä ei säädetä, että kunnan tulisi toimittaa kaavoihin liittyviä selvityksiä, joihin voi sisältyä salassa pidettäviä tietoja esimerkiksi maakotkien pesintäalueista tai muista salassapidettävistä luontokohteista (Julkisuuslaki 24 § 1 momentti 14 kohta). Asetuksella ei voida myöskään laajentaa 5 §:n mukaista tietosisältöä alueidenkäytön tiedoista, vain tarkentaa toimitettavan tiedon rakennetta niiltä osin kuin se on tarpeellista. Kaavat itsessään, myös maanalaiset kaavat, ovat julkisia.

Kaavamääräykset ja -kohteet ovat julkisia. Kaavojen tietojen sisällöstä säätää tarkemmin nk. ”KAT-JA”-asetus (ympäristöministeriön asetus maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta, SK. 311/2024). Sen mukaan kaavoihin ei esimerkiksi merkitä Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueita.

Ympäristöministeriö ei vastusta sitä, että kuntien ja maakuntien liitoille myönnettäisiin tiedonsaantioikeudet salassa pidettävään tietoon. Tiedonsaantioikeus edellyttää kuitenkin sitä, että tarvittava tieto voidaan määritellä ja että tieto voidaan sitoa viranomaisen tehtäviin. Ympäristöministeriön tiedossa ei ole tällä hetkellä sellaista tarvetta tai perustetta, minkä perusteella tiedonsaantioikeudet olisivat välttämättömiä tai tarpeellisia. Ympäristöministeriö jatkaa asian selvittämistä.

Erityisasiantuntija Jaakko Rastas

Liitteet PowerPoint-esitys, Kirjallinen vastine valiokunnalle

Jakelu Ympäristövaliokunta